

УДК 378.147:81'25

378.147 - Методи навчання, викладання у вищій освіті

81'25 - Теорія і практика перекладу

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ВИКЛИКІВ

Школа Ірина Вікторівна,

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувачка кафедри іноземних мов і методики викладання

Бердянський державний педагогічний університет

ireneshkola@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1455-6371>

Богдан Валерій Володимирович,

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов і методики викладання

Бердянський державний педагогічний університет

valeriy.bogdan@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0985-5211>

Полуляхов Артем Сергійович,

старший викладач

кафедри іноземних мов і методики викладання

Бердянський державний педагогічний університет

gattoukrainesony@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0004-3171-9154>

У статті досліджується проблема модернізації професійної підготовки перекладачів в умовах євроінтеграції України та зростаючих вимог до якості перекладацьких послуг. Особлива увага приділяється аналізу додаткових

компетентностей, які стають все більш затребуваними на сучасному ринку праці, але часто залишаються поза межами традиційних освітніх програм.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності впровадження нових компонентів у систему професійної підготовки перекладачів і розробка рекомендацій щодо їх практичної реалізації.

Методологія дослідження базується на комплексному аналізі сучасних вимог до професійної діяльності перекладачів, вивченні практичного досвіду фахівців галузі та систематизації існуючих підходів до підготовки перекладацьких кадрів.

У результаті дослідження визначено ключові напрями вдосконалення професійної підготовки перекладачів: формування правової грамотності щодо захисту інтелектуальної власності та професійної акредитації; розвиток технологічної компетентності у використанні спеціалізованого програмного забезпечення й електронних ресурсів; розвиток соціальних навичок для ефективної командної роботи та запобігання професійному вигоранню.

Наукова новизна полягає у розробці інтегрованого підходу до підготовки перекладачів, який враховує сучасні тенденції розвитку галузі та забезпечує формування професійної компетентності на основі збалансованого поєднання лінгвістичної, правової, технологічної та соціально-психологічної складових.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх безпосереднього використання для оновлення освітніх програм підготовки перекладачів, розробки нових навчальних дисциплін і вдосконалення методики професійної підготовки фахівців перекладацької галузі.

Ключові слова: професійна підготовка перекладачів, правова компетентність, технологічна грамотність, соціальні навички, інтелектуальна власність, професійна акредитація, електронні ресурси, програмне забезпечення, професійне вигорання, командна робота, модернізація освіти.

Iryna Shkola,

PhD in Philology, Associate Professor,

Head of the Department of Foreign Languages and Teaching Methods

Berdyansk State Pedagogical University

ireneshkola@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1455-6371>

Valerii Bohdan,

PhD in Philology, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages and Teaching Methods

Berdyansk State Pedagogical University

valeriy.bogdan@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0985-5211>

Artem Poluliakhov,

Senior Lecturer

Department of Foreign Languages and Teaching Methods

Berdyansk State Pedagogical University

gattoukrainesony@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0004-3171-9154>

The study aims to analyze the essential components of modern translators' professional training, focusing on legal literacy, technological competence, and social skills development.

The research employs systematic and analytical approaches to examine the current state of translator training, combining theoretical analysis of educational practices with practical observations of professional translators' needs. The study utilizes comparative analysis of existing training programmes and professional requirements in the translation industry.

The research identifies several critical aspects of translator training that require enhancement. First, the study reveals the necessity of introducing specialized legal courses focusing on intellectual property rights, professional accreditation, and legal aspects of

translation services. Second, it establishes the importance of developing technological competences, particularly in using specialized software, electronic resources, and translation tools. Third, the research emphasizes the significance of soft skills development in preventing professional burnout and facilitating effective teamwork in translation projects.

The study introduces a comprehensive approach to translator training that integrates legal, technological, and socio-psychological components. It proposes a novel framework for developing professional competences that extends beyond traditional linguistic and translation skills.

The research findings provide a foundation for curriculum development in translator training programmes. The proposed recommendations can be implemented in higher education institutions to enhance the quality of translator training and better prepare specialists for modern market demands. The study also offers practical guidelines for developing diagnostic tools to assess various professional competences.

Keywords: professional translator training, legal competence, technological literacy, soft skills, intellectual property, professional accreditation, electronic resources, translation software, professional burnout, teamwork, educational innovation.

Вступ. Інтеграційні процеси України до міжнародних інституцій створюють підвищений попит на кваліфікованих перекладачів, здатних забезпечувати ефективну міжкультурну комунікацію. Сучасна методика викладання перекладу потребує суттєвого оновлення з урахуванням динамічних змін у перекладацькій галузі, впровадження новітніх технологій і вимог міжнародного ринку праці.

Проблеми методики викладання перекладу та формування професійної компетентності майбутніх перекладачів активно досліджувались багатьма вітчизняними та закордонними науковцями протягом останнього десятиліття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед українських дослідників вагомий внесок у розвиток методики викладання перекладу зробили

О. Чередниченко, який розробив концепцію міжкультурної компетентності перекладача; Т. Кияк, що досліджував термінологічні аспекти підготовки галузевих перекладачів; А. Гудманян, який вивчав особливості формування перекладацьких компетентностей в умовах дистанційного навчання. Л. Черноватий присвятив свої праці методиці викладання перекладу та створенню комплексної системи вправ для підготовки перекладачів. Р. Тарасенко досліджувала інформаційно-технологічну складову підготовки перекладачів, а О. Ребрій зосередився на проблемах розвитку креативності в процесі підготовки перекладачів. Особливу увагу варто приділити дослідженням Т. Пасічник, яка розробила інноваційні підходи до формування методичної компетентності майбутніх перекладачів та запропонувала інтегровану модель їхньої професійної підготовки. **Не можна не відзначити вагомий внесок у теорію перекладу та методологію перекладознавства В. Карабана (граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми при перекладі англійської наукової та технічної літератури і особливості використання штучного інтелекту при перекладі поезій).**

Серед закордонних дослідників варто відзначити праці Д. Кіралі (D. Kiraly), який запропонував соціоконструктивістський підхід до підготовки перекладачів; Е. Пім (A. Pym), що розробив компетентнісну модель підготовки перекладачів; К. Норд (C. Nord), яка адаптувала функціональний підхід до навчання перекладу. Г. Массей (G. Massey) досліджував використання корпусних технологій у викладанні перекладу, а М. Гонсалес-Дейвіс (M. González Davies) зосередилась на проєктно-орієнтованому навчанні майбутніх перекладачів. Д. Гоуадек (D. Gouadec) вивчав професійні стандарти підготовки перекладачів, а Д. Келлі (D. Kelly) розробила модель навчальних програм для підготовки перекладачів з урахуванням ринкових вимог.

Мета дослідження. Незважаючи на значний доробок згаданих науковців, сучасні реалії створюють додаткові виклики для галузі перекладознавства, що вимагає відповідних змін у підходах до підготовки майбутніх перекладачів. **У**

навчальних програмах підготовки перекладачів все ще недостатньо уваги приділяється питанням важливості розміщення всіх структурних елементів документа (включаючи печатки та штампи), способам і видам засвідчення перекладу, сучасним технологіям (особливо використанню штучного інтелекту), які розширюють можливості фахової діяльності у перекладацькій галузі, відповідальності перекладача за свою роботу, ліцензування професійної діяльності та обов'язкового підвищення кваліфікації перекладачів. У цій статті пропонуємо зосередитись на можливих трансформаціях теоретичної підготовки здобувачів освіти з урахуванням юридичних аспектів перекладацької діяльності, використання сучасних технологій і розвитку соціальних навичок перекладачів.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка майбутніх перекладачів вимагає комплексного підходу, що поєднує традиційні лінгвістичні дисципліни з прикладними аспектами фахової діяльності. Теоретичний компонент підготовки повинен бути доповнений практичними знаннями щодо юридичних аспектів перекладацької діяльності, використання сучасних технологій і розвитку «м'яких» навичок фахівця.

Як слушно зазначає Т. Пасічник, «формування професійної компетентності перекладача має відбуватися на засадах інтегративного підходу, який передбачає системне поєднання не лише лінгвістичних та перекладацьких дисциплін, але й правових, технологічних і соціально-психологічних аспектів майбутньої професійної діяльності» [3, с. 127]. Такий підхід дозволяє підготувати фахівця, здатного ефективно функціонувати в сучасному професійному середовищі. Теоретична підготовка має включати в себе не тільки традиційні дисципліни, як от основи перекладознавства, теорія перекладу, загальний письмовий переклад і галузевий переклад, а також дисципліни, спрямовані на знайомство з юридичними аспектами перекладу (правила оформлення перекладу, способи та види засвідчення перекладу, питання відповідальності перекладача за свою роботу, робота перекладача в міжнародних організаціях, захист інтелектуальної власності,

професійні об'єднання перекладачів тощо), використання сучасних технологій в перекладі (робота з електронними довідниками, словниками, використання штучного інтелекту, програмне забезпечення для роботи з текстом тощо), соціальні навички (soft skills) перекладача.

Правила оформлення перекладу є фундаментальним елементом професійної діяльності перекладача. Переклад, що не відповідає юридичним вимогам, попри лінгвістичну досконалість, часто виявляється непридатним для використання в офіційних контекстах. Особливої уваги заслуговує принцип графічного віддзеркалення перекладу, який забезпечує структурну відповідність перекладеного документа оригіналу.

Л. Черноватий підкреслює важливість цього аспекту: «Професійна підготовка перекладача має передбачати не лише формування лінгвістичної компетентності, але й відпрацювання практичних навичок юридичного оформлення перекладу, зокрема дотримання принципу графічного віддзеркалення оригіналу, що є критично важливим для офіційних документів» [8, с. 213]. Тому в навчальних програмах доцільно приділяти увагу перекладу та розміщенню всіх структурних елементів документа, включаючи печатки та штампи.

Наприклад, коли при перекладі українського свідоцтва про народження, виданого органами державної реєстрації актів цивільного стану, порушується його графічна структура і змінюється на суцільний текст, це може викликати додаткові запитання та сумніви у службовців відповідних закордонних органів, які вимагають такий переклад. Що у свою чергу може призвести до відмови у прийнятті такого перекладу, адже може виникнути враження, що текст оригіналу не був перекладений повністю або що у тексті перекладу з'явилися елементи, відсутні в тексті оригіналу. Дотримання принципу графічного віддзеркалення також спрощує процес перевірки тексту перекладачем. Також потрібно наголосити на важливості перекладу печаток та штампів, про що перекладачі часто забувають, вважаючи цю частину оригіналу неважливою. На практиці це часто призводить до відмови у

прийнятті перекладу через відсутність печатки, що повністю нівелює його практичну цінність.

Поруч з питанням оформлення перекладу стоїть питання щодо способів та видів засвідчення перекладу. На практиці ми можемо часто спостерігати ситуацію, коли випускники, які здобули кваліфікацію перекладача, не розуміють шляхи застосування своїх знань і диплому на практиці. Це створює у них враження недосяжності професійної діяльності перекладача та змушує їх розглядати своє працевлаштування в інших сферах, які здебільшого тільки опосередковано пов'язані з перекладом. При підготовці перекладачів окрему увагу варто приділити засвідченню перекладів штампом бюро перекладів, розкриваючи питання юридичної сили такого перекладу та питанню інформації, яку потрібно зазначати перекладачеві на такому засвідченні й обов'язково обговорювати відповідальність перекладача за якість та достовірність перекладу. Усвідомлення адміністративних і, в окремих випадках, кримінальних наслідків недбалого або умисно неправильного перекладу сприяє формуванню професійної етики та відповідальності майбутніх фахівців. У такому контексті ознайомлення здобувачів із процедурою та вимогами нотаріального засвідчення перекладу є беззаперечним. У нагоді стає Закон України «Про нотаріат» (Глава 11. Стаття 79. Засвідчення вірності перекладу. Нотаріус засвідчує вірність перекладу документа з однієї мови на іншу, якщо він знає відповідні мови. Якщо нотаріус не знає відповідних мов, переклад документа може бути зроблено перекладачем, справжність підпису якого засвідчує нотаріус.) [5], а також Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» від 22.02.2012 № 296/5 (Глава 8. Засвідчення вірності перекладу 1. Звернення до нотаріуса за засвідченням вірності перекладу 1.1. Нотаріус засвідчує вірність перекладу документа за усним зверненням заінтересованої особи, а також за клопотанням заінтересованої особи при вчиненні іншої нотаріальної дії. 1.2. Нотаріус засвідчує вірність перекладу документа з однієї мови на іншу, якщо він

знає відповідні мови, з яких або на які перекладається документ. 2. Засвідчення справжності підпису перекладача 2.1. Якщо нотаріус не знає відповідних мов (однієї з них), переклад документа може бути зроблено перекладачем, справжність підпису якого засвідчує нотаріус за правилами, передбаченими цим Порядком. 2.2. Перекладач разом з документом, що встановлює його особу, повинен надати документ, який підтверджує його кваліфікацію. 3. Засвідчення вірності перекладу, що вчинюється при вчиненні іншої нотаріальної дії 3.1. Якщо при вчиненні нотаріальної дії (посвідчення правочину, засвідчення вірності копії тощо) одночасно вчинюється й переклад на іншу мову, то переклад вміщується поруч з текстом документа на одній сторінці, розділеній вертикальною рисою таким чином, щоб оригінальний текст розташовувався з лівого боку, а переклад – з правого. 3.2. Переклад має бути зроблений з усього тексту документа, що перекладається, і закінчуватися підписами. 3.3. Під текстами оригіналу та перекладу вміщується підпис перекладача у разі здійснення перекладу перекладачем. 3.4. Посвідчувальний напис викладається під текстами документа і перекладу з нього. 3.5. Переклад, розміщений на окремому від оригіналу чи копії аркуші, прикріплюється до нього, прошнуровується і скріплюється підписом нотаріуса та його печаткою.) [4]. Розуміння складових процесу нотаріального засвідчення перекладу надає можливість випускникам більш ефективно користуватися своєю кваліфікацією. Також вважаємо доцільним ознайомлювати здобувачів освіти в сфері перекладу зі зразками вже засвідчених перекладів. Особливо потрібно розкривати питання конфіденційності інформації, яка стала відомою перекладачеві в процесі виконання перекладу.

Питання відповідальності перекладача за свою роботу зазвичай залишається поза увагою у навчальному процесі, що створює потенційну небезпеку для майбутніх фахівців, адже наслідком ненавмисної або навмисної помилки, про що можуть просити клієнти, буде не погана оцінка з дисципліни, а адміністративна, а в

деяких випадках і кримінальна відповідальність. Розуміння своїх прав та обов'язків підвищує рівень захищеності перекладача в своїй роботі.

У процесі перекладацької діяльності фахівець створює продукт інтелектуальної власності, що підлягає правовому захисту. Однак значна частина перекладачів не володіє належною інформацією щодо цього аспекту або нехтує ним, що може призвести до порушення їхніх прав замовником перекладу. З огляду на це, необхідно забезпечити здобувачів освіти комплексними знаннями щодо сутності об'єктів інтелектуальної власності та механізмів їх захисту як безпосередньо перекладачем (зокрема, щодо надання перекладів в електронному форматі, процедури повторного оформлення та засвідчення перекладу), так і за допомогою державних інституцій.

З огляду на процеси євроінтеграції України спостерігається тенденція до зростання потреби у кваліфікованих перекладачах. Відтак, актуалізується необхідність ознайомлення фахівців із переліком установ та організацій, де вони можуть застосувати свою професійну кваліфікацію. Особливої уваги потребує питання отримання перекладачами акредитації у відповідних інституціях як на території України, так і за її межами (органи судової влади, дипломатичні представництва, органи місцевого самоврядування тощо).

Варто зазначити, що після завершення навчання у закладі вищої освіти професійний розвиток фахівців-перекладачів часто демонструє тенденцію до сповільнення або цілковитого припинення. Це може бути зумовлено як недостатньою вмотивованістю до професійного вдосконалення, так і браком інформації щодо можливостей подальшого фахового зростання.

Специфікою українського ринку перекладацьких послуг є відсутність законодавчо закріплених вимог щодо ліцензування професійної діяльності й обов'язкового підвищення кваліфікації перекладачів. Відтак, професійний розвиток здебільшого залежить від особистої ініціативи фахівця. У цьому контексті ознайомлення здобувачів освіти з діяльністю професійних об'єднань та асоціацій

відкриває перспективи для побудови індивідуальної траєкторії професійного зростання. Більше того, участь у таких організаціях створює платформу для обміну знаннями та досвідом між колегами, що позитивно впливає на розвиток перекладацької галузі як в Україні, так і за її межами. Додатковою перевагою є можливість залучення молодих фахівців до науково-дослідницької діяльності у сфері перекладознавства.

Представлений аналіз обґрунтовує доцільність впровадження нових навчальної дисципліни юридичного спрямування у процес професійної підготовки майбутніх перекладачів (орієнтовні назви: «Правові основи перекладацької діяльності», «Інтелектуальна власність у перекладацькій діяльності», «Сучасні технології та штучний інтелект у перекладацькій діяльності», «Професійна етика та психологія перекладача»). На додачу до цього важливим компонентом професійної підготовки перекладачів, з нашої точки зору, є їх ознайомлення із сучасними технологіями, що розширюють можливості фахової діяльності у перекладацькій галузі. Проте брак належної обізнаності щодо оптимальних методів використання цих технологій суттєво знижує їх практичну цінність.

Особливої уваги заслуговує питання роботи з електронними довідниками та словниками. Значна кількість доступних ресурсів за відсутності відповідних компетентностей щодо їх застосування спонукає майбутніх перекладачів до безсистемного пошуку інформації, що часто призводить до використання ненадійних або неактуальних джерел. Варто наголосити, що надмірна орієнтація здобувачів освіти на онлайн-ресурси створює суттєві обмеження у професійній діяльності, зокрема за умов відсутності доступу до мережі Інтернет або технічних збоїв у роботі певних джерел.

З огляду на це, формування теоретичних знань щодо надійних довідкових та лексикографічних джерел, доступних як онлайн, так і в режимі офлайн-використання, є ключовим елементом у розробці ефективної моделі професійної діяльності перекладача.

Використання штучного інтелекту також є актуальним у роботі з майбутніми перекладачами. Загальновідомо, що здобувачі освіти в процесі свого навчання, зокрема в процесі виконання перекладу, звертаються за допомогою до штучного інтелекту. Однак відсутність знань щодо ефективної моделі користування таким ресурсом перетворює цього потенційного помічника на умовного «шкідника», який робить з перекладу виключно імітацію тексту оригіналу, яка часом взагалі створює інший текст. Можна було б звичайно відмовитись від використання штучного інтелекту в роботі, однак це б потенційно призвело до втрати конкурентоспроможності перекладача, з огляду на те, що він має запропонувати не тільки високу якість своєї роботи, але і короткі терміни її виконання. Саме тому, потрібно здобути необхідні навички роботи зі штучним інтелектом, які починаються зі знайомства з теоретичною базою.

Окремим питанням є програмне забезпечення для роботи з текстом. У нашій статті ми вже піднімали питання необхідності належного оформлення перекладу, та часом це стає непростим завданням не через відсутність бажання у перекладача приділити час оформленню перекладу, а через відсутність у нього знань щодо потрібного програмного забезпечення та шляхів його ефективного використання. Ми також згадували про необхідність захисту перекладу як власної інтелектуальної власності, прикладом чого може бути захист тексту перекладу від можливого несанкціонованого копіювання та повторного відтворення.

Втім, технічна компетентність перекладача має доповнюватися розвиненими соціальними навичками, які, на жаль, часто залишаються поза увагою освітніх програм. Відсутність сформованих механізмів подолання професійних стресових ситуацій (зокрема, сумніви у кваліфікації, раптові зміни термінів виконання, спонукання до протиправних дій, надмірне робоче навантаження) нерідко призводить до професійного вигорання та відмови фахівців від перекладацької діяльності. Більше того, соціальні навички набувають особливого значення в

контексті командної роботи, коли переклад одного тексту здійснюється кількома перекладачами одночасно.

Проведене дослідження дає підстави для таких **висновків**. По-перше, сучасна підготовка перекладачів потребує комплексного підходу, що охоплює не лише лінгвістичні компетентності, а й правові, технологічні та соціально-психологічні аспекти професійної діяльності. По-друге, існує нагальна потреба у впровадженні спеціалізованих навчальних дисциплін, спрямованих на формування правової грамотності та технологічної компетентності майбутніх перекладачів. По-третє, розвиток соціальних навичок має стати невід'ємною складовою професійної підготовки фахівців галузі.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці методичного забезпечення запропонованих навчальних дисциплін, створенні діагностичного інструментарію для оцінювання сформованості відповідних компетентностей, а також у вивченні міжнародного досвіду інтеграції правової, технологічної та соціально-психологічної складових у систему професійної підготовки перекладачів.

Перелік використаних джерел

1. Гудманян А. Г., Сидоренко С. І. Вступ до перекладознавства: навч. посіб. Київ: НАУ, 2016. 120 с.

2. Кияк Т. Є., Огуй О. Д., Науменко А. М. Перекладознавство (німецько-український напрям): підручник. Київ: Київський університет, 2018. 543 с.

3. Пасічник Т. М. Методична підготовка майбутніх філологів-перекладачів: інтегративний підхід: монографія. Київ: КНЛУ, 2019. 278 с.

4. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5. Дата оновлення: 14.02.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 21.02.2025).

5. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3426-ХІІ. Дата оновлення: № 4174-ІХ від 19.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 21.02.2025).

6. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 376 с.

7. Тарасенко Р. А. Інформаційні технології у професійній підготовці перекладачів: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2019. 255 с.

8. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник. Вінниця: Нова Книга, 2021. 376 с.

9. Чередниченко О. І. Переклад – культура – ідентичність: монографія. Київ: Видавець Заславський О. Ю., 2017. 224 с.

10. González Davies M. Multiple Voices in the Translation Classroom: Activities, Tasks and Projects. Amsterdam: John Benjamins, 2017. 265 p.

11. Gouadec D. Translation as a Profession. Amsterdam: John Benjamins, 2018. 396 p.

12. Karaban Viacheslav, Karaban Anna. (2024). AI-translated poetry: Ivan Franko's poems in GPT-3.5-driven machine and human-produced translations. *Forum for Linguistic Studies*, 6(1). URL: <https://doi.org/10.59400/fls.v6i1.1994> (дата звернення: 21.02.2025).

13. Kelly D. A Handbook for Translator Trainers: A Guide to Reflective Practice. London: Routledge, 2019. 208 p.

14. Kiraly D. A Social Constructivist Approach to Translator Education: Empowerment from Theory to Practice. London: Routledge, 2020. 216 p.

15. Massey G., Ehrensberger-Dow M. Machine Learning: Implications for Translator Education. *Interpreter and Translator Trainer*. 2017. Vol. 11 (2-3). P. 161-177.

16. Nord C. Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained. London: Routledge, 2018. 160 p.

17. Pym A. Translation and Text Transfer: An Essay on the Principles of Intercultural Communication. London: Routledge, 2021. 240 p.

REFERENCES:

1. Hudmanyanyan, A. H., & Sydorenko, S. I. (2016). Vstup do perekladoznavstva [Introduction to Translation Studies]. Kyiv: NAU [in Ukrainian].

2. Kyiak, T. Ye., Ohui, O. D., & Naumenko, A. M. (2018). Perekladoznavstvo (nimetsko-ukrainskyi napriam) [Translation Studies (German-Ukrainian direction)]. Kyiv: Kyivskyy universytet [in Ukrainian].

3. Pasichnyk, T. M. (2019). Metodychna pidhotovka maibutnikh filolohiv-perekladachiv: intehtyvatyvnyi pidkhid [Methodological training of future philologists-translators: an integrative approach]. Kyiv: KNLU [in Ukrainian].

4. Ministerstvo yustytsii Ukrainy. (2012). Pro zatverdzhennia Poriadku vchynennia notarialnykh dii notariusamy Ukrainy [On Approval of the Procedure for Performing Notarial Acts by Notaries of Ukraine]. Nakaz vid 22.02.2012 # 296/5. Data onovlennia: 14.02.2025. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> [in Ukrainian].

5. Verkhovna Rada Ukrainy. (1993). Pro notariat [On notarial system]. Zakon Ukrainy vid 02.09.1993. # 3426-XII. Data onovlennia: #4174-IX від 19.12.2024. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> [in Ukrainian].

6. Rebrii, O. V. (2017). Suchasni kontseptsii tvorchosti u perekladi [Modern concepts of creativity in translation]. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina [in Ukrainian].

7. Tarasenko, R. A. (2019). Informatsiini tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi perekladachiv [Information technologies in professional training of translators]. Kyiv: Lira-K [in Ukrainian].

8. Chernovatyi, L. M. (2021). Metodyka vykladannia perekladu yak spetsialnosti [Methods of teaching translation as a specialty]. Vinnytsia: Nova Knyha [in Ukrainian].

9. Cherednychenko, O. I. (2017). *Pereklad – kultura – identychnist* [Translation – culture – identity]. Kyiv: Vydavets Zaslavskyi O. Yu. [in Ukrainian].

10. González Davies, M. (2017). *Multiple Voices in the Translation Classroom: Activities, Tasks and Projects*. Amsterdam: John Benjamins [in English].

11. Gouadec, D. (2018). *Translation as a Profession*. Amsterdam: John Benjamins [in English].

12. Karaban, V., & Karaban, A. (2024). AI-translated poetry: Ivan Franko's poems in GPT-3.5-driven machine and human-produced translations. *Forum for Linguistic Studies*, 6(1). <https://doi.org/10.59400/fls.v6i1.1994>

13. Kelly, D. (2019). *A Handbook for Translator Trainers: A Guide to Reflective Practice*. London: Routledge [in English].

14. Kiraly, D. (2020). *A Social Constructivist Approach to Translator Education: Empowerment from Theory to Practice*. London: Routledge [in English].

15. Massey, G., & Ehrensberger-Dow, M. (2017). Machine Learning: Implications for Translator Education. *Interpreter and Translator Trainer*, 11(2-3), 161-177 [in English].

16. Nord, C. (2018). *Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained*. London: Routledge [in English].

17. Pym, A. (2021). *Translation and Text Transfer: An Essay on the Principles of Intercultural Communication*. London: Routledge [in English].